

Könyvbemutató, disszertáció, értekezés, laptársak

KÖNYV

A STATISZTIKAI MODELLEZÉS OKTATÁSA ÉS AZ ÁLTALÁNOS SZOCIOLÓGUS-KÉPZÉS

Román nyelvű tankönyvet jelentetett meg főleg a többváltozós elemzési módszerekről *dr. Culic Irina*, a kolozsvári Szociológia Tanszék Román Tagozatának egyik legelismertebb munkatársa. (Eredeti címe: *Metode avansate în cercetarea socială*, magyarul: *A társadalomkutatás felsőfokú módszerei*). A kötet első a számos romániai statisztikai, matematikai munkák sorában, amelyik a szociológiai modellezésről szól; a többi inkább a modellezések matematikai alapjait mutatja be. A kötet a Székelyi–Barna szerzőpáros sikeres magyarországi tankönyve román megfelelőjének is tekinthető, de kevesebb benne az olyan példa, amelyet számos alkalmazáson végigvizsgál, és kevesebb benne az SPSS-ismertető. A tankönyv első két fejezete általános bevezető a mérés problematikájához, és ez az alapfokú rész egy alapfokú statisztika-bemutatót sejtet. Ám a következő fejezetekben sorra kerülnek a faktoranalízis, a klaszterezés, a többdimenziós skálák, a homogenitás-vizsgálat. Mindegyik fejezet végén konkrét példa SPSS-használati tudnivalókat talál a tanuló. A könyv, mely a Iași-i Polirom Kiadó *Szociológia és Antropológia* sorozatában jelent meg az idén, oktatók számára is hasznos, minthogy a statisztikai modellezés oktatását és az általános szociológus-képzést integrálni nem kis kihívás.

TÉZISEK

NEM INTEGRÁLT ROMÁNIAI ELIT, NEM INTEGRÁLT ROMÁNIAI DISKURZUS

A példányszámot és az olvasói közönség komplexitását véve kritériumnak, *Magyari Tivadar* (szociológus, BBTE) román hírlapok tíz évfolyamának vélemény-anyagát elemezte. E kutatás eredményeiből álltak össze doktori disszertációjának tézisei (melyeket a 2004. március 26-i nyilvános megvédésen mutatott be). Az egyik fő tézis hasonlít Culic Irina (szociológus, BBTE) disszertációjának és könyvének egyik kulcsgondolatához: a romániai (politikai) elit *nem integrált*. Az elit-részek – áll Culic gondolatának központjában – egymáshoz képesti helyzete és egymáshoz és *önmagukhoz* való viszonyulása nem képezi le az egyes társadalmi-kulturális-mentálisbeli körök helyzetét, illetve viszonyulásait; az elitrészek nem a meglévő, társadalmilag-történelmileg kialakult csoportokra jellemző vonulatokat tükrözik. Magyari Tivadarnak a többnyire kvantitatív módszerű diskurzusszerkezet-tanulmánya is arra a megállapításra jut, hogy a román sajtó kevert diskurzust művel, a jellegzetesen – s markánsan – elkülönülő ideológiai beszédmódok kevered-

nek, és a diskurzusok sem utalnak élesen elkülönülő csoportideológiákra. A jugoszláviai NATO-beavatkozás heves ellenzése keveredik Románia NATO-csatlakozásának teljes elfogadásával, az euroszeptikus diskurzus Románia EU-csatlakozásának szorgalmazásával. Az euroszeptikus diskurzus sem fogható ahhoz az ideológiai beszédmódhoz, amit az Unióban euroszeptikusnak neveznek. Ez utóbbi az a kvázi jobboldali, konzervatív beállítódás, amely nem hisz az EU-s integráció sikerében, jövőjében, de részben követőinek az EU-s struktúrában való jelenlétét tartja fontosnak, hogy a szerinte káros hatásokat ellensúlyozzák, kivédjék. A román (sajtó)diskurzus egy olyan Romániát mutat be, amelynek mintegy „alanyi” jogon, vagy történelmi magától értetődéssel jár az integráció. Az Unió Romániát különleges kulturális hozományáért fogadja be, pusztán azért, mert a csatlakozások idejét éljük. Így a román diskurzusnak az a része, amelyik nacionalistának, akár Nyugat-ellenesnek minősülne, voltaképpen egy eurooptimista nacionalizmust jelenít meg. Az integráció összeköti a nacionalista és nem nacionalista diskurzusokat, és nem jelent törésvonalat.

KULTÚRNEMZETI ÉS ÁLLAMPOLGÁRI IDENTITÁS, RÉTEGSPÉCIFIKUSAN

Doktori dolgozatában Veres Valér (szociológus, BBTE) többek közt választ keresett arra a kérdésre, hogy *rétegspecifikusan* milyen viszonyban áll Erdélyben a kollektív identitás két komponenseként megragadható *kultúrnemzeti* és *állampolgári* identitás. Több kérdőíves kutatáson alapuló elemzéseinek eredményeit Veres, az ELTE Társadalomtudományi Karának doktoranduszaként, 2004 június 30-án mutatta be Budapesten, nyilvános megvédésen. Tézisei szerint a magasabb státusban lévő erdélyiek mindkét etnikum esetében (akik nyilván túlnyomórészt a magasabb iskolázottságúak) jobban látják a kultúrnemzeti és államnemzeti identitáskomponens közötti ideológiai ellentmondásokat. „A magyarok – különösen az értelmiségiek – ezt úgy próbálják feloldani, hogy gyakorlatilag alig identifikálódnak a román állampolgársággal, hazájukként is nagyobb arányban jelölték meg Erdélyt. Ez kiegészül azzal, hogy a magasabb iskolázottságúak körében többen problémaként érzékelik kisebbségi helyzetben a magyarság és a román állampolgárság összeegyeztetését, míg az alacsony iskolázottságú rétegek kevésbé érzékelik az ellentmondásokat is a két identitáskomponens között” – olvasható a disszertáció téziseiben. A románok esetében a románsághoz tartozás kritériumaiként a magasabb iskolázottságúak inkább a kultúrnemzeti kritériumokat preferálták. Az alacsonyabb státusban levők nem érzékelik annyira a fent említett ideológiai ellentmondásokat, ők harmonikusabban képesek identitásukat kultúrnemzeti és állampolgári elemekből összerakni. A románok egyaránt azonosulnak a kultúrnemzeti és államnemzeti kritériumokkal is, esetükben a kettő egymásra tevődik. Két ideológiai tematizáció társadalmi működését részletesebben elemeztük, amelyek az erdélyi román-magyar együttélés keretét és jellegét érintik. Az egyik az etnikai csoportok aránya Erdélyben mind történelmileg, mind pedig ma, illetve az nemzeti csoportok számának jövőbeli alakulása. A saját és a másik nemzeti csoport dimenzióinak kérdése a kisebbségek számára nagyobb fontossággal bír, mint kultúrnemzeti identitáskérdés, amely a „megmaradással” hozható összefüggésbe, ez viszont a románok számára nem tűnik annyira fontosnak. A magyarok létszámukat felülértékelik mind a hazai, mind pedig össznemzeti kontextusban, a jövőt illetően viszont meglehetősen pesszimistának tűnnek, különösen az értelmiség”.

ÉRTEKEZLET

A VÁROS KINŐTTE MAGÁT

Városökológiai előadások domináltak a kolozsvári BBTE szociológia és antropológia szakán a *Tanárok Tudományos Konferenciáján*, amelyet a hallgatók kezdeményezésére, 2004-ben első ízben szerveztek meg.

Geambaşu Réka (szociológus, BBTE) *A kolozsvári elsőgenerációs városlakók. „Pre-urbánus” városiak vagy munkáskultúra?* című előadása egy 2002-ben készített, a Szociológia Tanszékhez kapcsolódó adatfelvétel alapján fogalmazott meg következtetéseket, valamint hipotéziseket és lehetséges kutatási kérdéseket az elsőgenerációs városlakók kolozsvári társadalmon belüli státusára vonatkozóan.

Az inkább kérdésmegfogalmazó előadás két klasszikusnak tekinthető – *statikusnak* és *dinamikusnak* nevezhető – elméleti keret bírálata és túlhaladását igyekezett megvalósítani. A bemutatás központi érve mennyiségi adatok elemzésén alapul, és a „falusi”, „városi” kategóriák helyett a „munkáskultúra” bevezetését javasolta olyan magyarázó fogalomként, melynek segítségével a városlakók különböző szegmenseinek viselkedése és életmódja értelmezhető.

Pásztor Gyöngyi (szociológus, BBTE) Kolozsvár szocialista és postszocialista időszakbeli városökológiai szerkezetét írta le. A város sajátossága, hogy földrajzi környezet által behatárolt: völgyben fekszik, a Szamos két partján, a vasút és a folyó hosszanti irányban szeli. A szocialista várostervezés jellemzői: erőltetett industrializáció és urbanizáció, jelentős falu-város migráció – változó etnikai és foglalkozási struktúra. A kommunizmus növekvő ipari szektort jelentett, a '90 utáni időszak pedig növekvő adminisztratív és oktatási szektort a város számára. A régi rendszer egalitarista politikájának következtében területi homogenizáció, de ezzel együtt szociológiai értelemben viszont heterogenizáció történt. Verdery nyomán elhangzott, hogy a hivatalos pártideológia szerint a szocialista típusú industrializáció és urbanizáció homogenizáló malmából a rendszernek tetsző „új emberek” kerülhettek ki, a tradicionális közösségek atomizálása és az egyének ellenőrzése volt a végső cél. A zsúfolt lakónegyedekből majdnem teljes mértékben hiányoznak a közösségi funkciókat ellátó épületek. Az egyének számára csupán jól meghatározott, korlátozott és rutinjellegű tevékenységekhez biztosított mozgásteret. E panelrengetegeket jelentős mértékben korlátozták a különböző társadalmi folyamatok kialakulását, így nem alakulhattak ki közösségi kultúrák az urbánus életmód átvételére.

A mai helyzetre nézve az előadónak az ingatlanpiac tényei jelentik a fő kutatási mutatóit: Kolozsvár az ország egyik legdrágább városa; egyre növekvő ingatlankereslet jellemzi, de ugyanakkor problémát jelent a viszonylagos zártság, hiszen a város lehetséges határait már elérte, a terjeszkedés nagy infrastrukturális költséget jelent, de egyre növekvő nyomás hat a „kifelé építkezés” irányába.

EGYRE NYÍLTABB...

A Szociológia Nyílt Est kéthetenkénti előadásorozat (melyet a BBTE szociológia szakának két háttérintézménye, a Szociológus Vendiákszövetség és a Max Weber Társadalomkutatási Központ szervez) másodéves lett a 2003-2004-es tanévben. A hagyományosan csütörtök esti előadások, viták, könyv- és folyóiratbemutatók idéni közös jellemzői, a szervezők szerint, a következők voltak: a szociológiai és rokonszakmai kutatások fórumot kaptak úgy, hogy szinte egy számottevő projekt sem marad ki. Továbbá, nőtt a kívülállók érdeklődése, jellemző volt az elsőéves hallgatók érdeklődése (elsőévesek később szokták felfedezni a számukra még sok szempontból komplexebb előadásokat); nőtt a külföldi vagy legalábbis a BBTE-n kívüli előadók száma, a használt logisztika egyre vonzóbbá, a helyszín egyre otthonosabbá vált.

A Szociológia Nyílt Est 2003-2004-es jegyzéke pedig a következő:

		Könyvbemutatók:
2003. 9.12	Dr. Feischmidt Margit Dr. Vintilă Mihăilescu	1. „Ethnizität als Konstruktion and Erhahrung. Symbolstreit und Alltagskultur im siebenbürgischen Cluj” 2. Vecinătăți (Szomszédságok)
2003.10.23	Csata Zsombor, Kiss Tamás	Elvándorlási szándék Erdélyben
2003.10.23	Magyari Nándor László	Időszakos migráció és kitepedés az erélyi magyarság esetében
2003.11.27	Dr. Faragó Tamás	A Hajnal vonal és a Kárpát medence. Gondolatok egy történeti demográfiai tézis kapcsán
2003.12.14	Dr. Horváth István, Veres Valér, Kiss Tamás	Romániai magyarok migrációja
2004. 1. 22.	Dr. Bauer Béla	A nemi szerep kérdésköre és a queer mozgalom
2004. 3.04	Csata Zsombor	Iskolai mobilitás az erdélyi magyar fiatalok körében
2004. 3.18	Szabó Árpád Töhötöm	<i>Az Erdélyi Társadalom</i> folyóirat bemutatója
2004. 4.01	Dr. Tamás Pál	Civilek, reformerek és bürokraták: a rendszerváltás vége Közép-Európában
2004. 4.28	Dr. Gábor Kálmán	A magyar fiatalok helyzete EU-csatlakozás előtt
2004. 5.13	Kiss Dénes	Az erdélyi magyar kulturális intézményrendszer
2004. 5.28	Dr. Ladányi János	The Construction of Roma Identity in Romania, Hungary and Bulgaria
2004. 6.17	Dr. Magyari Tivadar	Kredit rendszer, a Bolonyai Folyamat és a Szociológia – Magyar Tagozat
2004. 6.25	Dr. Rostás Zoltán	Oral History a 80-as években – emlékezés egy emlékeztetési gyakorlatra

DEMOGRÁFIAI „ÉVAD”

A kiadványokat és a konferenciákat tekintve elmondható, hogy a magyar nyelven közölt, tanított, megvitatott, ülepített empirikus társadalomkutatás Kolozsváron demográfiai évadot zárt. A 2003-2004-es év a népeştudományi kutatások és beszélgetések sorozatát jelenti .

Ennek egyik legfontosabb állomása az az értekezéslet volt, amelyet az RMDSZ ÜE Demográfia Munkacsoportja szervezett 2004. március 5-én.

A rendezvény krónikája, előadók, témák és címek szerint (az előadásokból kötet készül):

Természetes népeştmozgalom témakörben:

Kiss Tamás (RMDSZ ÜE): A természetes népmozgalmi folyamatok nemzetiség szerinti vizsgálata Erdélyben

Veres Valér (BBTE): A romániai magyarok természetes népeştmozgalmi tendenciái kárpát-medencei, valamint nemzetközi viszonylatban

(Moderátor volt: Magyar Tivadar)

Migráció témakörben:

Horváth István (BBTE): Vándormozgalom az erdélyi magyarság körében

Csata Zsombor (BBTE): Kiss Tamás (RMDSZ ÜE): Migrációs potenciál-vizsgálatok Erdélyben

Magyar Nándor (BBTE): A vendégmunka-vállalás jellemzői

Bíró A. Zoltán (KAM): A vendégmunka hatása a helyi társadalmakra

Gödri Irén (KSH): A Magyarországra bevándorolt népeşt jellemzői, különös tekintettel a Romániából bevándorlókra

(Moderátor: Magyar Tivadar)

Asszimiláció témában:

Horváth István (BBTE): A magyar nyelv státusa az erdélyi magyarok körében

Szilágyi N. Sándor (BBTE): Az asszimiláció lehetséges típusai és ezek hatása a népesedési folyamatokra

Gyurgyik László (TLI): Az asszimilációkutatás módszertana. Egy szlovákiai vizsgálat tanulságai

(Moderátor: Kapitány Balázs)

Általános témák:

Gyurgyik László (TLI) – *Gyurgyik*: A szlovákiai magyarok népeştcsökkenésének okai

Sebők László (TLI): A delvidéki magyarság demográfiai helyzete

Tóth Pál Péter (KSH): Magyar migrációspolitikai

Hablicsek László (KSH): A népeşt-előreszámítás lehetőségei a kisebbségi magyar népeştégek vonatkozásában

Pongrácz Marietta: A népesedéspolitika eszközei és korlátai – a magyarországi tanulságok

(Moderátor: Kapitány Balázs)

A ROMÁN SZOCIOLÓGIAI TÁRSASÁG KONFERENCIÁJA (KOLOZSVÁR, 2004. MÁJUS 7–8)

(A szerkesztő, *Magyar Tivadar* megjegyzése.) A Román Szociológiai Társaság átfogó rendezvénye román nyelvterületen az egyik legjelentősebb rendezvény volt a 2003-2004-es egyetemi évben. Számos szakember jutott közlési lehetőséghez. Sokan mások távolmaradtak, mert nem akartak azonosulni a rendezvénnyel, amiért arra rátelepedett a kormánypárt helyi kampánynyitója, illetve azért, mert a szervezet vezetőségében xenofób gondolkodású személy kap helyet. Mindemellett a házigazda BBTE méltósággal és nagyjából szakmai haszonnal szervezte meg a rendezvényt, amelyről az egyik szervező, *Nistor Laura* szociológus, a BBTE doktori hallhatója tudósítja az Erdélyi Társadalmat:

A 2002 óta évi rendszerességgel zajló esemény a Román Szociológiai Társaság¹ tudományos fóruma, amelyet a szociológia különböző területén tevékenykedő intézeteket, egyetemi karokat, szakembereket érint. A konferencia munkálatai szakosztályokban zajlanak. A konferencia nézőpontját általában egy-egy aktuális társadalmi probléma határozza meg. A 2004-es esemény az európai integráció problematikáját célozta meg, egy eléggé hangzatos címben: *A szociális Románia. A változás és az európai integráció útja*. A bemutatott dolgozatoknak csak kis része foglalkozott kimondottan a fenti társadalmi átmenettel, a közhelyeken túl a helyzet némileg átfogóbb képét kaptuk a plenáris ülésen, amely tematikájában nyomatékosította a konferencia fő címét: *A szociológia és a szociális gondozás szerepe Románia európai integrációs felkészítésében*. Itt a hazai szociológus-képzés főbb állomásainak tekintett egyetemek, karok vezetőinek (Bukarest, Kolozsvár, Jászvásár, Temesvár, Gyulafehérvár stb.) sikerült az alcímhez illő alaphangot elérni, amely azonban inkább a szakemberképzés változásairól, mint magáról a tudomány állásáról szólt. Képet kaphattunk például azokról a fontosabb problémákról, amelyek a szociológus- és szociális munkás- képzésnek túl kell lépnie: integratív szemlélet és módszertan, egyetemi menedzsment, kritikai szemlélet stb. A konferencia szervezését egyrészt a Román Szociológiai Társaság, másrészt pedig egy hazai egyetem szakirányú kara vállalja – ez utóbbi egyúttal a konferencia helyszínét is szolgáltatja. Bukarest és Nagyvárad után, ez évben a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Szociológia és Szociális Munkás-képző Kara vállalta a szervezés nagy részét. Az előző évekhez képest változott és gazdagodott a szervezésben részt vállalók száma: a Szociológiai Társaság mellé betársult a szociális munkások egyik országos szervezete². A konferenciát a kormány is támogatta.

A kilenc szakosztályban összesen 197 dolgozat került bemutatásra, amelyből 132 a hat szociológia szekcióban, 51 pedig a három, főleg a szociálpolitika és szociális gondozás szakosztályaiban. 14 dolgozat a mindkét oldalt (szociológus és szociálpolitika) érintő akadémiai menedzsment témakörben hangzott el, amit kerekasztal-beszélgetés követett. A résztvevők száma 250 körüli volt. A legtöbben Bukarestből érkeztek, ami érthető is, hisz a Bukaresti Egyetem mellett ott találjuk az Akadémia „Dimitrie Gusti” Szociológia Intézetének munkatársait, az Életminőséget Kutató Intézet és az Országos Statisztikai Intézet munkatársait, valamint néhány közvélemény-

1. Asociația Română de Sociologie.

2. Asociația Română de Promovare a Asistenței Sociale.

kutatót is. Bukarest után Temesvár következett a résztvevők számát illetően, innen érkezett a legtöbb egyetemista is, akik hallgatóként jelentkeztek a konferenciára. Kolozsvárról mintegy 30 aktív résztvevő volt, Jászvásárt, Gyulafehérvárt és a többi várost ennél kevesebben képviselték.

A *szociológia hozzájárulása a társadalmi fejlődéshez* című szakosztályban a legtöbb dolgozat a szegénység, kirekesztés, életminőség, valamint a társadalmi fejlődés, társadalmi átmenet (demokratizáció, fenntartható fejlődés, EU-integráció, globalizáció stb.) témáit ölelte fel. Erre a tematizálásra már a két szekcióvezető – Cătălin Zamfir és Dumitru Sandu – személye alapján is következtethettünk, előbbi az Életminőséget Kutató Központ vezetőjeként, utóbbi pedig a társadalmi átmenettel foglalkozóként szakembernek számítanak a témakörökben. Néhány dolgozatnak – mint például *Vonica-Răduțiu* azon fejtegetésének, hogy milyen lehetséges hatással lehet az EU-integráció a romániai jólétre – sikerült integratív szemléletmóddal rávilágítani a társadalmi átmenet és az életminőség kapcsolatára. A fent említett fő témák implicitjeként olyan dolgozatokat is találtunk, amelyek a ma hazánkban oly elterjedt társadalmi problémát, a korrupciót tárgyalták. Az egyik ilyen dolgozat szerzője, *Vasile Miftode* szintén integratív közelítéssel ragadta meg a témát: a biro-korrupciót a társadalmi átmenet kontextusában vette szemügyre. A munkakínálat helyzetével, az egészségügyi rendszerek átszervezésével és a szociális védelemmel foglalkozó bemutatók nyilván belefértek a szekció által megcélzott témakörbe, de egyben kapcsolódtak is egy másik – nagyrészt szociális gondozók által uralt – szekcióhoz. Ez utóbbi mind címében: *Szociálpolitikák, közösség és átmenet*, mind témáiban (kirekesztés, nemek közötti esélyek helyzete, társadalmi védőháló, egészségügyi átszervezések stb.) ismételte, ugyanakkor kiegészítette az előbbi szakosztályt.

Természetesen a *Szociálpolitikák...* szekcióban találunk kimondottan a szociális gondozással foglalkozó dolgozatokat is (gyermekvédelem, szociálpolitikák hatása a kirekesztett csoportokra, a szociálpolitikák helyzete Romániában stb.)

Utóbbi közelítés egy kimondottan szociális beavatkozással foglalkozó, címében is tematizált szekcióban jelent meg: *Gyakorlatok a szociális gondozásban: gyerekek, idősek, különleges igényű személyek*, ahol a témát egyetemi szinten oktatók mellett számos gyakorló szociális gondozó is jelentkezett, így sikerült alaposan körüljárni a címben megjelenő témaköröket.

A *Demográfia és migráció* szakosztály dolgozatai a tudományterület jellemző témáit (termékenység, elöregedés, iskolázottság, korstruktúrák, etnikai és felekezeti struktúrák stb.) taglalták, főként területi bontásokban (pl. Erdély, Bánság). Az Országos Statisztikai Intézet munkatársai főleg a két népszámlálás (1992, illetve 2002) adatait (termékenység, iskolázottság alakulása stb.) elemezték.

A migráció témái egyrészt a faluból városba vándorlók, másrészt a romániai emigránsok eseteit tárgyalták, legtöbb esetben kitérve az elvándorlás okozta életmód-változásra, az identitás-konstrukcióra, az etnicitás problémaköreire. A migráció témái, valamint a szekció munkálatainak kiértékelése kapcsán a szakosztály egyik vezetője, *Traian Rotariu* kitért arra a létező, ám kevésbé tanulmányozott jelenségre, amit a Romániába való bevándorlás jelent, és ami országunk EU-integrációja után minden bizonnyal fokozódni fog, ezért tanulmányozása szakembereket követel, és a romániai migrációs kutatások új átmenetét jelentheti.

A konferencia egyik „gazdag” szakosztálya a *Politika és társadalmi kommunikáció* címet viselte. Itt a dolgozatok általában a média, de főként a vizuális média szerepéről érkeztek. Találkozhattunk a klasszikus témának számító közvélemény-kutatás mediareprezentációival, illetőleg ezek hatásával a választói magatartásra. E csoporton belül némileg elkülönült, és

társadalomlélektani vonatkozásokat hozott előtérbe a Chelcea–Jderu szerzőpáros, akik a 2003-as év végi Gallup mérés médialeképezését elemezték.

A csupán kilenc dolgozattal reprezentált, nagyrészt elméleti *A szociológia története, társadalom-elmélet* című szakosztály a bukaresti szociológia iskola történetéből vázolt fel témaköröket (politikai koncepció, női részvétel, internaciális kommunikáció). Ugyanakkor néhány előadás a konferencia más szekcióira válaszolt, illetve ezek tematikájának fontosságát elemezte a román szociológiai hagyományra alapozva.

A román szociológust már többször az éppen aktuális hatalom kollaboránsaként írták le³, aki legrosszabb esetben legalább kommunikál a vezető elittel. Ezt a szemléletet megerősítette a plenáris ülés néhány felszólalója, akik a konferencia első óráiban a szociológiát már beavatkozó, intervencionista tudományként írták le. Ez a kép teljesedett ki az esemény zárónapján, amikor a jelenlegi román miniszterelnök, Adrian Năstase is jelen volt a meghívottak között, és néhány perces előadásában a szociológiai kutatások beavatkozó, előrejelző funkciójának fontosságát fejtette ki. A példa a lehető legaktuálisabb volt: kampányidőben lévén, a miniszterelnök a közvélemény-kutatások fontosságát emelte ki, konkrétan utalva néhány olyan nem titkos felmérésre, amelyek alapján az SZDP jelölteket indított a helyhatósági választásokon. Viszont a később felszólaló Septimiu Chelcea kijelentette: a szociológia elsősorban tudomány, amely problémákat vet fel, elméleteket dolgoz ki és kritikai szemléletmóddal bír.

A Román Szociológiai Társaság 2004-es konferenciája mindenképp nyitott mind szervezésében, tematikájában, mind esetenként fellelhető integratív szemléletmódjában, ami nem volt könnyű dolog, tekintve a hatalom közelségét vagy a kampány-periodust. A nagyszámú résztvevő alapján arra következtethettünk, hogy az évi rendszerességgel megrendezett szakmai találkozó hivatalos fórummá vált, ahol mindenki helyet talál. Talán idővel sikerül majd túllépni a szekciók által uralt bemutató-jellegű eseményeken, és nagyobb teret kap a kritikai hang, a vélemények ütköztetése. A visszacsatolások eddig pozitívak. A konferencia érdemben a közelebről megjelenő konferenciakötetben fog befejeződni.

FOLYÓIRAT

WEB: LAKÓHELY, SZEGREGÁCIÓ, VÁROS, FALU

A Max Weber Társadalomkutató Központ folyóirata, a WEB legújabb száma *Települések, változó társadalmi terek* címmel településszociológiai tanulmányokat, dokumentumokat, recenziókat közöl. A *Tanulmányok* rovat két tömbre oszlik: az egyik a város, a másik a falu kérdéskörével foglalkozik.

A „Város” rovatot indító, *Ladányi Jánosnak a Társadalmi és etnikai csoportok lakóhelyi szegregációja Budapesten, a poszt-kommunista átmenetben* című tanulmánya a pesti lakóhelyi

3. Lásd például: Kiss Tamás–Sólyom Andrea: „Regionális ellentétek és a központ hangjai. A román szociológia helye és helyzete a kilencvenes években”. In *Mi újság a Kelet-Közép Európai szociológiában?* Budapest, 2002, Teleki László Alapítvány. vagy Lőrincz D. József: „A társadalomtudományok helyzete Romániában 1989 után”. In *Mi újság a Kelet-Közép Európai szociológiában?* Budapest, 2002, Teleki László Alapítvány.

szegregáció mértékét és változását elemzi, összehasonlító perspektívában, részletesen kitérve a folyamatok makró társadalmi okaira is. *Pásztor Gyöngyi* tanulmánya egy minőségi módszerekre alapozó kutatás nyomán készült, azt tárja fel, hogy Kolozsvár legnagyobb lakótelepének lakói hogyan viszonyulnak saját lakhelyükhöz, melyek azok a mentális sémák, amik mentén e tág és átláthatatlan teret strukturálják. *Péter László* tanulmánya egy újszerű és ugyanakkor nagyon fontos módszertani kérdést vet fel: hogyan operacionalizálható az „új szegénynegyed” fogalma, miképpen írhatók le a városi új szegénynegyedek?

Ruszuly Emese tanulmánya a monostori lakótelep munkáséletmódjának kutatásáról számol be. *Gergely Orsolya* írásának alanyai szintén speciális kategória tagjai: a szerző a kolozsvári diákok lakásmintáit elemzi. A téma aktuális, hiszen Kolozsvár társadalmi terének arculatát markánsan meghatározza egyetemi jellege. A rovat utolsó, *Gál Katalin* által jegyzett tanulmánya részletesen tárja fel azokat a Kolozsváron megfigyelhető informális gazdasági stratégiákat, amelyek szorosan kötődnek városképhez, mint lokalitáshoz: a fém és papírgyűjtők, illegális személyszállítók, valamint az ócskapiaci árusok városi erőforrásokhoz való sajátos viszonyát.

A *Falu* rovat két tanulmányt tartalmaz. Az első tanulmányrészlet archív anyag, szerzője a néhai *Ion Aluș*, akit a kolozsvári egyetem szociológia szakának „alapítójaként” tartanak számon. A Web összegyűjtött írásaiból válogatott részleteket közöl, ezek a szerző faluval kapcsolatos legfontosabb gondolatait tartalmazzák. A *Nistor Laura* és *Kovács László Attila* tanulmánya Verespatakról szól, ahol a szerzők a bányanyitás terve és a település viszonyát vizsgálták. A *Műhely* rovat egy, *Letenyi László* által szerkesztett kollázst tartalmaz, amely a 2003. őszi bonchidai falukutató tábor néhány eredményét mutatja be, a résztvevő diákok tollából.

ÚJ IFJÚSÁGI SZEMLE: AZ ERDÉLYI KÖZÉPISKOLÁSOK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTÁRÓL

A budapesti ifjúságelméleti folyóirat 2004. 2. (nyári) számának körkérdése: „Milyen lesz unokáink Európája?” A kérdés kapcsán politikusok, pedagógusok, szociológusok mutatnak be aktuális kutatási, elemzési, gyakorlati eredményeikből egy-egy szempontot, és így a rovat korántsem a „kérdés-felelet” jegyében zajlik. „Soha többé nem fogunk – rossz szokásunkhoz híven – a vesztes oldalra állni – jegyzi a kérdés kapcsán *Görgey Gábor*, író, volt kulturális miniszter –. Mert nem lesz vesztes és nem lesz győztes, minthogy Európában nem lesz többé háború. Nem lesz többé mozgósítás, fiatal férfiak kivezénylése a frontra. Egy fiatal ma el sem tudja képzelni, mit jelent ez annak, aki megélte a háborút, és az ötvenes évek sötét reménytelenségét. Nem baj. Az a jó, hogy el se tudják képzelni! De élvezni ők fogják igazán”.

A lapszám tanulmányai, többek közül:

Földi László „Nemzetközi ifjúsági kapcsolatok Magyarországon a rendszerváltás óta”; *Kálmán Miklós* „Gyermekek és fiatalok az európai Budapesten”; *Bauer Béla* „Az erdélyi középiskolások egészségi állapotáról”.

Ez a lapszám közli az osztrák ifjúság körében végzett értékvizsgálat összefoglalóját (*Bacsák Nóra* és *Molnár Zsuzsanna* tanulmányában).

DINAMICA NATURALĂ A POPULAȚIEI MAGHIARE DIN ARDEAL. Studiarea demografică a maghiarimii din Ardeal a luat amploare după recensământul din 2002. Unul dintre scopurile acestor cercetări a fost determinarea cauzelor scăderii numărului maghiarilor. Pot fi aduși în discuție trei factori: dinamica naturală, migrația și asimilarea. Studiul din acest număr al revistei se ocupă de primul aspect.

EMIGRARE ETNICĂ SAU ECONOMICĂ? FACTORI AI EMIGRĂRII MAGHIARILOR ARDELENI ÎN UNGARIA. Bazându-se pe analiza unor date de anchetă precum și pe date de evidență a populației, autoarea studiului relevă principalii factori ai emigrării, relevând și motivațiile care apar în discursul emigranților. În urm analizei de fapt se conturează diferite tipuri migraționale, de la cea etnică la cea economică, punându-se în lumină și principalele circumstanțe favorizante, cum ar fi de exemplu rețelele sociale ale emigranților.

SCHIMBĂRI DIN ULTIMII ANI ÎN COMPOZIȚIA DE VÂRSTĂ A POPULAȚIEI RURALE ȘI URBANE. Autorii acestui studiu au observat cu ani în urmă, că în România, în cadrul grupei de vârstă tânără, populația rurală este în majoritate. Conform datelor din anuarele statistice această majoritate se extinde contingențial către celelalte grupe de vârstă. În studiul din acest număr al revistei sunt aduse date statistice și argumente matematice, grafice în sprijinul observațiilor asupra acestui fenomen. Sunt utilizate deja rezultatele recensământului din 2002, dar și datele Anuarului Demografic din 2001 și 2002.

FERTILITATE ÎN CADRUL POPULAȚIEI MAGHIARE DIN ROMÂNIA, DIN PERSPECTIVA COMPARAȚIEI INTERREGIONALE. Autorul studiului ajunge la concluzia, că diferențele în ceea ce privește fertilitatea din populația română și cea maghiară nu se datorează unor diferențe culturale, ci a unor diferențe regionale. Analiza statistică produce probe în favoarea primordialității diferențelor regionale ca și variabilă independentă principală.

EGALITATEA ÎN ȘANSE A ELEVILOR MAGHIARI DE DIFERITE ORIGINI SOCIALE ÎN TRANSILVANIA. Studiul prezintă modelele de orientare și mobilitate profesională a elevilor de liceu din rândurile minorității maghiare din România. Variabilele cheie utilizate în analiză au fost cele legate de originea socială. Prin analiza statistică s-a relevat faptul, că impactul originii sociale este mai mare la subiecții cu școlaritate mică și medie, iar șansele de a absolvi un liceu depinde mai degrabă de nivelul de școlaritate a părinților, ceea ce de a doua dimensiune prin care s-a operaționalizat originea elevilor.

SISTEMUL DE INSTITUȚII MAGHIAR DIN ARDEAL. Din inițiativa Ministerului Culturii în vara anului 2004 s-a realizat o cercetare amplă privind instituțiile culturale care au vreo legătură cu viața culturală maghiară din afara Ungariei. Scopul cercetării, atinse de autorii acestui studiu, era crearea unei ample baze de date statistice despre organizații nonguvernamentale, instituții locale, întreprinderi de presă pentru a orienta politicile publice de sprijinire a acestora.